

Fidan lastensuojeluohjeisto

Päivitetty 1/2021

JOHDANTO

Lastensuojeluohjeisto on täydentävä asiapaperi ja antaa ohjeet lastensuojeluohjeen käytännön toteutusta varten. Lisäksi ohjeisto perustuu Fidan eettisiin ohjeisiin, YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, Suomen lainsäädäntöön, kansainvälisesti tunnustettuihin hyviin käytänteisiin, suomalaisten kummijärjestöjen eettiseen ohjeistoon sekä kristillisiin arvoihin.¹

Lastensuojelulinjauksessa ja ohjeistossa ohjataan kiinnittämään erityishuomiota oikeudenhaltijoiden suojelemiseen sekä vastuunkantajien vastuuttamiseen. Ne antavat raamit periaatteille, standardeille ja ohjeistoille, joille järjestöllinen käytäntö pohjautuu.

Fida työskentelee haavoittuvassa asemassa olevien lasten kanssa, jotka jäävät väliinputoajan asemaan, usein asuvat köyhyydessä ja joilla ei ole pääsyä laadukkaan koulutuksen piiriin. He eivät saa tarpeeksi tietoa eri asioista, eivät pääse palvelujen piiriin ja kärsivät eriarvoisista valtasuhteista. On olemassa monenlaisia riskejä, jotka uhkaavat lasten turvallista ja tasapainoista kasvua ja kehitystä. Lapset ovat vaarassa joutua seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi ja on epätodennäköisempää, että he ilmoittavat hyväksikäytön. Monissa yhteiskunnissa globaalissa etelässä hyväksikäyttäjää suojelee lasten alempi asema, sillä vanhemmat ihmiset ovat sosiaalisesti etuoikeutetumpia kuin nuoremmat.

Lapsuudessa kaikenlaisten lasten tulisi saada viettää aikansa koulussa sekä leikkien, jotta he voivat kasvaa vahvoiksi ja itsevarmoiksi heidän perheidensä sekä laajennetun yhteisön huolehtivaisten aikuisten rakastaessa ja kannustaessa heitä.² Verrattuna aikuiseen lapsi on herkempi ympäristönsä vaikutuksille ja siksi hän tarvitsee aikuisten tukea ymmärtääkseen oikeutensa turvallisuuteen. Fidan mukaan lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat henkilöt. Tästä huolimatta monissa maissa lait ja säädökset voivat vaihdella koskien lasten ikää ja siksi Fidan työkentällä tulee aina noudattaa tiukempaa määritelmää. Lapsen etu tulisi ottaa huomioon, kun tehdään päätöksiä lastensuojeluohjeistoon ja käytäntösuositukseen perustuen. Fidan näkökulma on, että kaikenlaiset lapset tulisi voimaannuttaa

¹ <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/crc.pdf>
https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2007/en20070417_20131292.pdf

² UNICEF 2005. Childhood under threat. Childhood defined.
<https://www.unicef.org/sowc05/english/childhooddefined.html>

ymmärtämään oikeutensa turvalliseen lapsuuteen, jotta he voisivat aktiivisesti puhua omien oikeuksiensa puolesta.

Lastensuojelu on vastuuta, toimenpiteitä sekä aktiviteetteja, joita toteutetaan lasten suojelemiseksi tahalliselta sekä tahattomalta vahingolta. Toimenpiteet ja rakenteet, jotka estävät ja puuttuvat lapsiin kohdistuvaan kaltoinkohteluun, laiminlyöntiin, hyväksikäyttöön sekä väkivaltaan.³ Lapsia tulisi suojella kaikelta hyväksikäytöltä ja laiminlyönneiltä.⁴

Oikeudenhaltijoiden ja vastuunkantajien väliset suhteet sekä eri sukupuolten, eri-ikäisten sekä erimaalaisten henkilökunnan jäsenten väliset suhteet perustuvat usein eriarvoisiin valtasuhteisiin, varsinkin sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Vallan väärinkäyttö voi johtaa haavoittuvuuden lisääntymiseen ja hyväksikäyttöön. Tietyt kontekstit saattavat helpommin tarjota mahdollisuuksia lasten hyväksikäytölle, kuten paikat, joissa tehdään humanitaarista työtä, terveydenhuoltoala tai koulut.⁵

Meillä on vastuu siitä, että kaikkia lapsia, jotka osallistuvat Fidan toimintaan, suojellaan vahingolta. Tämä lastensuojeluohjeisto selittää sen, miten Fida suhtautuu lastensuojeluun ja miten varmistamme, että toimintamme on turvallista ja miten reagoimme, jos on tarvetta.

Tämän osalta Fida tekee selväksi sen, mitä odottaa Fidan kanssa työskenteleviltä sekä Fidan kumppaneilta käytöksen, menettelytavan ja vastuun suhteen. Tämän ohjeiston tarkoitus on auttaa tunnistamaan lapsiin kohdistuvia riskejä, korostaa lasten kanssa työskentelyn menettelytapaohjeita, sisällyttää lastensuojelun standardit rekrytointiprosessiin sekä antaa ohjeet yhteydenpitoon lasten kanssa. Fidan lastensuojeluohjeisto antaa suuntaa ennaltaehkäisyä, interventiota sekä kuntoutusta varten niissä tilanteissa, joissa vahinkoa tapahtuu.

Kaikkien Fidan edustajien tulee noudattaa lastensuojelulinjausta ja -ohjeistoa. Lastensuojelulinjaus ja -ohjeisto koskee kaikkia, sekä palkattuja että vapaaehtoisia, Fidan työntekijöitä ja edustajia Suomessa ja muissa maissa. Ohjeiston tarkoitus on auttaa Fidan työntekijöitä ja edustajia:

- ymmärtämään lastensuojelun tärkeys
- kantamaan vastuunsa ja sitoutumaan lastensuojelulinjaukseen ja ohjeistoon työympäristössään ja sen ulkopuolella
- puhumaan lapsen oikeuksien ja lasten ihmisarvon puolesta
- varmistamaan, että lapsille luodaan ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä turvallinen kasvuympäristö
- tukemaan kaikenlaisten lasten yksilöllisiä tarpeita
- tukemaan yhteistyökumppaneita lastensuojelussa ja hyvien käytänteiden noudattamisessa
- puuttumaan kaltoinkohteluun

Kaikkien Fidan ja sen yhteistyökumppanijärjestöjen tai -yhdistysten välillä tehtyjen sopimusten tulee olla linjassa lastensuojelulinjauksen ja ohjeiston kanssa. Fida odottaa kaikkien Fidan kanssa

³ Save the Children. 2013. Child Protection Strategy 2013-2015.

https://www.savethechildren.net/sites/default/files/cp_strategy_final_web_email1.pdf

⁴ UNCHR. Abuse and Exploitation - Revision Version 04/01. <https://www.unhcr.org/en-au/3bb81aea4.pdf>

⁵ UNCHR. Abuse and Exploitation - Revision Version 04/01. <https://www.unhcr.org/en-au/3bb81aea4.pdf>

työskentelevien tai Fidan kumppaneiden luona vierailevien johdonmukaisesti soveltavan Fidan lastensuojelulinjauksen ja -ohjeiston hyviä käytänteitä kaikissa tilanteissa.

1. LASTEN KALTOINKOHTELU

Lasten kaltoinkohteluun kuuluu nämä alakäsitteet:

- **FYYSINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ JA PAHOINPITELY:** toiminnan tuloksena tapahtuu todellinen tai mahdollinen ruumiillinen vahinko. Tähän sisältyy nipistely, töniminen, vetäminen, lyöminen, polttaminen ja haavoittaminen. Voi olla yksittäinen tai toistuva tilanne. Tähän kuuluu myös ruumiillinen rangaistus, joka on fyysisen voiman käyttöä tarkoituksena tuottaa lapselle kipua tai epämukavuutta kurittamis-, korjaamis- tai kontrolloimistarkoituksessa. Kiusaaminen tarkoittaa fyysistä tai henkistä pelottelua, kuten rasistiset ja seksistiset huomautukset tai tahallinen eristäminen tai lapsen poissulkeminen.
- **LAPSITYÖVOIMA⁶:** lasten osallistaminen teollisuuteen tai liiketoimintaan, varsinkin, kun se on laitonta tai mielletään epäinhimilliseksi. Työ, jota nämä lapset tekevät, on usein vahingollista heidän terveydelleen, häiritsee heidän koulunkäyntiään tai rajoittaa heidän fyysistä, henkistä, hengellistä, moraalista tai sosiaalista kehitystään. Noin 4,3 miljoonaa lasta työskentelee pakkotyössä, joka sisältää lasten joutumisen velkaorjuuteen, muuhun orjuuteen tai kaupallisen seksuaalisen hyväksikäytön uhreiksi. Lapsen ikä, työn muoto sekä työtunnit ovat ratkaisevia tekijöitä siinä, onko jokin työmuoto luokiteltu lapsityövoimaksi.
- **SEKSUAALINEN HYVÄKSIKÄYTTÖ:** Lapsen käyttäminen seksuaalista stimulaatiota varten: lapsen osallistaminen seksuaaliseen aktiviteettiin (pyytämällä, painostamalla tai muilla keinoilla), sopimaton vartalon paljastaminen (sukupuolielinten jne.), seksuaalinen houkuttelu ja seksuaalinen hyväksikäyttö, joka pitää sisällään lapsen käyttämistä lapsipornografian tuottamiseen tai pakottamalla lapsi katsomaan pornografiaa. Lapsipornografia on lasten hyväksikäyttöön liittyvien seksuaalisten kuvien katselemista, käyttämistä, välittämistä tai kauppaamista. Seksuaalinen hyväksikäyttö pitää sisällään hyötymisen rahallisesti, sosiaalisesti tai poliittisesti prostituution tai lapsikaupan kautta.
- **HENKINEN KALTOINKOHTELU:** lapsen henkistä kehitystä tukevan toiminnan laiminlyönti, kuten esim. liikkumatilan rajoittaminen, vähättely, mustamaalaaminen, uhkailu, pelottelu, syrjintä, pilkkaaminen tai muu ei-fyysiset muodot hylkäämiseen liittyvästä kohtelusta.
- **LAIMINLYÖNTI:** lapsen huoltaja ei anna tarpeeksi huomiota lapselle tai jättää lapsen heitteille, jolloin lapsen kehitys estyy esim. seuraavilla elämänalueilla: terveys, koulutus,

⁶ <https://www.worldvision.ca/stories/child-protection/child-labour-facts-and-how-to-help>

henkinen kehitys, ravitseminen, suoja ja turvalliset elinolos. Laiminlyönti sisältää lapsen riittämättömän valvonnan ja suojaamisen mahdolliselta vahingoittumiselta.

- HENGELLINEN VÄKIVALTA: hengellistä valtaa tai auktoriteettiasemaa käytetään väärin tarkoituksena kontrolloida, manipuloida tai pakottaa lasta.
- INTERNETISSÄ TAPAHTUVA KALTOINKOHELTU: Teknologian käyttö on vallannut maailman ja internet on siinä suuressa roolissa. Kuitenkin nettiväkivalta, häirintä ja viha ohjaavat sosiaalista mediaa huonompaan suuntaan. Tämä häirintä sisältää seksuaalisia, pornografisia kuvia (kirstämisen muodossa), tappouhkauksia sekä toisena henkilönä esiintymisen. Varsinkin tytöt kohtaavat häirintää netissä enimmäkseen vanhempien miesten taholta.⁷ Kuitenkin tytöillä on samat oikeudet kuin muillakin käyttää hyödykseen nettiä sekä sosiaalista mediaa itselleen tärkeiden asioiden puolesta puhumiseen.

Perinteiset kulttuuriset käytännöt voivat vahingoittaa lasta. Esimerkkejä ovat lapsiavioliitot sekä tyttöjen sukuelinten silpominen. Noitus tai muu rituaalinen hyväksikäyttö tapahtuu yhteisöissä, joissa lapsia hyväksikäytetään rituaalisissa seremonioissa esim. hakkaamalla, rampauttamalla, raiskaamalla ja jopa uhraamalla.

Lapsikauppa on myös tärkeä huomioida. Lapsikaupan uhreja värvätään, kuljetetaan, siirretään, piilotellaan tai vastaanotetaan hyväksikäyttöä varten. He saattavat päätyä lapsityövoiman uhreiksi tai prostituutioon tai heidät voidaan pakottaa lapsisotilaiksi tai kerjäläisiksi.⁸ Vammaisten lasten suojeleminen saattaa vaatia ylimääräistä harkintaa ja huomiota. Vammaiset lapset ovat usein haavoittuvammissa asemassa etenkin silloin, kun yhteisö tai yhteiskunta ei tunnusta vammaisten lasten ihmisoikeuksia. Se, mikä tulkitaan vahingolliseksi toiminnaksi tai hyväksikäytöksi ei-vammaiselle lapselle, saatetaan tulkita hyväksyttäväksi vammaiselle lapselle. Keskustelussa vammaisten lasten suojelemisesta on tärkeää ottaa huomioon sekä henkilökohtaiset asenteet ja arvot että sosiaalinen elinympäristö, jossa lapset elävät. Tietoisuus yhteisön tavasta kohdella vammaisia lapsia luo pohjan toiminnalle, jonka tavoitteena on hyväksikäyttävien asenteiden ja käytösmallien poistaminen ja vammaisten lasten oikeuksien edistäminen.

Murrosikä, 10–19-vuotiaiden ikäkaus, on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen. Se on ratkaiseva vaihe ihmisen elämässä, ja sen aikana tapahtuu merkittäviä fyysisiä ja henkisiä muutoksia. Seksuaalisuus herää, murrosikäisen keho alkaa muistuttaa aikuisen kehoa ja murrosikäiset saavuttavat lisääntymiskyvyn. Tämän lisäksi murrosikäiset ovat taipuvaisia riskialttiille käytökselle. Kaikki nämä tekijät vaikuttavat siihen, että murrosikäiset ovat haavoittuvaisemmassa asemassa hyväksikäytön suhteen. Jokaisella ihmisellä on oikeus turvalliseen siirtymään lapsuudesta aikuisuuteen ja se vaatii suojaavia toimenpiteitä.

⁷ <https://plan-international.org/publications/freetobeonline>

⁸ <https://unicefusa.org>

2. KALTOINKOITELUN ENNALTAEHKÄISY

2.1 REKRYTOINTI

Tämän ohjeiston tarkoitus on varmistaa lastensuojelullisten näkökohtien huomioon ottaminen rekrytointiprosessissa kaikille Fidan työntekijöille ja muille Fidan edustajille. Tämä koskee palkattuja sekä vapaaehtoisia Fidan työntekijöitä ja yhteistyökumppaneita. Tavoitteena on pyrkiä estämään henkilöitä, joilla on väärät motiivit päästä lapsia lähelle Fidan toimintojen kautta. Rekrytointiprosessi varmistaa myös sen, että ne, jotka tulevat hyväksytyksi tehtävään, voivat turvallisesti työskennellä lasten parissa.

Fida huolehtii, että sen rekrytointiprosessi henkilökunnan ja edustajien valinnassa on ao. kriteerien mukaista.

Rekrytoinnin tarkistuslista

- a. Kaikilta Fidan suomalaisilta työntekijöiltä, jotka ovat suorassa tai epäsuorassa yhteydessä lapsiin, pyydetään rikosrekisteriote.
- b. Kaikilta Fidan työntekijöiltä ja Fidan edustajilta edellytetään, että he lukevat Fidan lastensuojelulinjauksen ja -ohjeiston ja allekirjoittavat työntekijän sitoumuksen (Liite 1).
- c. Työnhakijoilta pyydetään suositukset, joiden tarkoituksena on antaa tietoa hakijan kokemuksesta lasten kanssa työskentelemisestä ja mahdollisista esteistä. Tämän lisäksi rikosrekisteriotteet pyydetään niissä maissa, joissa se on soveltuva.⁹

Rekrytointivaiheen lisäksi ennaltaehkäisevästä toiminnasta huolehditaan kouluttamalla henkilökuntaa säännöllisesti.

2.2 MENETTELYTAPAOHJEET

Kaikkia Fidan edustajia vaaditaan noudattamaan menettelytapaohjeistoa. Tämä ohjeisto määrittää sopivan käyttäytymisen lasten kanssa työskennellessä. Ohjeet on suunniteltu ensisijaisesti lasten suojelemiseksi, mutta sen tavoitteena on suojella myös työntekijöitä ja edustajia vääriltä syytöksiltä.

- a. Hyväksyttävä käyttäytyminen

Fidan edustajien tulee työssään:

- Olla sitoutuneita luomaan kulttuurillista avoimuutta ja yhteistä vastuuta työpaikoilla. Se mahdollistaa lastensuojeluun liittyvien asioiden esillä pitämisen sekä puuttumisen mahdollisiin väärinkäytöksiin.
- Opettaa lapsille mikä on hyväksyttävää ja ei-hyväksyttävää käytöstä ja heidän oikeuttaan

⁹ Huomioi, että henkilön taustan tarkistus on joissakin maissa laitonta, joten on tärkeä tarkistaa paikallinen laki, jotta tiedetään, mitkä kysymykset ovat laillisia rekrytointiprosessissa (UNICEF Child Rights and Security handbook).

turvallisuuteen.

- Rohkaista lapsia ottamaan esiin huolensa liittyen henkilöstön toimintaan turvallisessa ympäristössä.
- Tehdä riskianalyysi lapsia koskevaa toimintaa organisoidessa ja suunnitella tapoja riskien vähentämiseksi.
- Minimoida yksin työskentelemisen riskit varmistamalla ”kahden aikuisen” sääntö, ts. lasten kanssa toimiessa aikuiset toimivat näkö- ja kuuloetäisyydellä toisiinsa.
- Varmistaa, että fyysinen kontakti on aina soveliasta eikä lapsen yksityisyyttä loukkaavaa.
- Käyttää positiivisia, ei-väkivaltaisia tapoja lasten käyttäytymisen ohjaamiseksi.
- Nostaa esiin mahdollisia sopimattomaan käyttäytymiseen liittyviä epäkohtia heti niiden ilmaannuttua.

b. Ei-hyväksyttävä käyttäytyminen

Fidan edustajien **ei tule koskaan** omassa työssään:

- Avustaa lapsia tekemään asioita, joissa he eivät tarvitse apua, kuten esimerkiksi henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtiminen.
- Olla päihtynyt alkoholin tai muiden päihteiden vaikutuksesta lasten läsnä ollessa.
- Ottaa lapsi yksin kulkuneuvoon, paitsi jos se on ehdottomasti välttämätöntä. Tähän tarvitsee aina olla vanhemman ja esimiehen lupa.
- Käyttäytyä tavalla, joka voi olla vahingoksi lapselle tai johtaa kaltoinkohtelutilanteeseen, eikä myöskään hyväksyä toisilta tällaista käyttäytymistä, kuten esimerkiksi nukkua samassa huoneessa tai sängyssä kuin lapsi tai sallia lapsen jäädä yökylään ilman valvontaa.
- Käyttää epäsopivaa kieltä, tehdä epäsopivia ehdotuksia tai tarjota epäsopivia tai loukkaavia neuvoja.
- Käyttäytyä tarkoituksena häpäistä, nöyryyttää, vähätellä tai halventaa lapsia tai muulla tavalla käyttää henkistä väkivaltaa.
- Nostaa lapsia erityisasemaan siten, että toiset jäävät ulkopuolelle, esimerkiksi luvaten lapsille lahjoja.
- Käyttää lapsityövoimaa, esimerkiksi kotiapulaisina.
- Lyödä tai muulla tavalla fyysisesti pahoinpidellä tai hyökätä lasta kohtaan, vaikka se olisi kyseisessä kulttuurissa hyväksyttävää.
- Viettää paljon aikaa yksin lapsen kanssa muista erillään suljettujen ovien takana tai eristetyllä alueella. Lapsen yksityisyys tulee varmistaa sekä ”kahden aikuisen” sääntöä tulee noudattaa.
- Kehittää fyysistä tai seksuaalista suhdetta lapsiin, joiden kanssa he ovat tekemisissä tai työskentelevät tai käyttäytyä tavalla, joka on muuten epäsopivaa tai seksuaalisesti provokatiivista riippumatta lapsen iästä tai suostumisesta (epätietoisuus lapsen iästä ei ole puolustus).
- Osallistua minkäänlaiseen lapsen oikeuksia rikkovaan toimintaan.
- Pitää hallussaan minkäänlaista lapsen koskemattomuutta loukkaavaa materiaalia.

2.3 LASTENSUOJELU ERITYISTILANTEISSA

Erityistilanteet, joita ovat esimerkiksi aseelliset selkkaukset, luonnonkatastrofit ja muut hätätilat, koskettavat miljoonia lapsia, sekä tyttöjä että poikia. Näissä tilanteissa lapset joutuvat kohtaamaan erilaisia väkivallan muotoja, hyväksikäyttöä sekä laiminlyöntiä. Erityistilanteissa lapset saattavat menettää mahdollisuuden käydä koulua sekä käyttää terveydenhuollon tai lastensuojelun palveluja, jotka ovat kriittisiä heidän hyvinvoinnilleen.¹⁰ Näin ollen erityistilanteissa tulee varmistaa, että lapsia suojellaan kaltoinkohtelulta ja että heillä on tasapuolinen pääsy peruspalveluihin.

Erityistilanteisiin, joita ovat esimerkiksi luonnonkatastrofit, liittyy seuraavia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä:

Lasten suojeleminen

- fyysiseltä kaltoinkohtelulta
- hyväksikäytöltä ja sukupuoleen perustuvalta väkivallalta
- psykososiaaliselta ylikuormitukselta
- perheiden erottamiselta
- aseellisilta konflikteilta: nuorten poikien ja tyttöjen suojeleminen siltä, etteivät asevoimat tai muut ryhmät värväisi heitä sotilaisiksi ja ettei heitä värvätä ihmiskaupan kautta seksiorjiksi.
- lapsityövoimalta tai orjuudelta
- tilanteissa, joissa pakollinen väestönsiirto voi altistaa lapsen hyväksikäytölle tai muulle kaltoinkohtelulle
- tilanteissa, joissa pyritään estämään lapsen pääsy laadukkaaseen koulutukseen

2.4 TIEDOTUKSEEN JA VIESTINTÄÄN LIITTYVÄT EETTISET SÄÄNNÖT

Fida on sitoutunut siihen, että kaikki lapsia koskevat haastattelut ja kuvamateriaali on otettu lasten oikeus yksityisyyteen, luottamuksellisuuteen ja arvokkuuteen turvaten. Lasten kuvien tulisi aina olla säädyllisiä ja kunnioittavia. Lupa käyttää niitä tai haastatteluja on kysytty lapsilta itseltään (jos he ovat kyllin vanhoja ja kypsiä ymmärtämään asian) ja heidän vanhemmiltaan tai huoltajiltaan. Lupa julkaisemiseen voidaan pyytää myös kuvaamisen jälkeen. Kaikkien Fidan edustajien tulisi olla tietoisia menettelytavasta liittyen lapsista otetun kuvamateriaalin käyttämiseen sosiaalisessa mediassa sekä muilla yksityisillä ja julkisilla alustoilla. Enemmän tietoa lapsiin liittyvästä tiedotuksesta löytyy liitteestä ”Kuvien ja viestien käyttöopas”.

HUOM! YLEISSÄÄNTÖ:

Lasten kuvia tai tietoja ei jaeta missään mediassa ilman asianmukaista suojelua ja ymmärtämystä sen oikeanlaisesta käytöstä. Kuvien mukana ei tule olla lapsen koko nimeä tai tietoja hänen asuinpaikastaan. Sellaista kuvatekstiä, jonka perusteella lapsen voi tunnistaa ja jäljittää, ei julkaista tai kuva käsitellään siten, että lasta ei tunnisteta.

¹⁰ UNICEF 2020. Protecting children in Humanitarian action. <https://www.unicef.org/protection/protecting-children-in-humanitarian-action>

2.5 TIETOJEN SÄILYTTÄMINEN JA HÄVITTÄMINEN

Lasten kuvat, materiaalit ja henkilökohtaiset tiedot säilytetään turvallisessa paikassa. Niihin pääsee käsiksi vain luvan kanssa ja erityistilanteessa. Suomen ja muiden maiden lakeja tulee noudattaa tietojen säilyttämisen ja hävittämisen osalta. On tarpeen lisätä turvallisia raportointikanavia ja helposti saavutettavia palveluja, joilla voidaan reagoida tarpeisiin.

3. KALTOINKOHTELUUN PUUTTUMINEN

Seksuaalinen hyväksikäyttö jää usein raportoimatta koston uhan takia tai siksi, että henkilöä ei uskota, hän saattaa jäädä sosiaalisen ryhmän ulkopuolelle tai se voi vaikuttaa työhön ja elinkeinoon. Kaltoinkohtelun uhrien ei tulisi joutua kärsimään lisää traumaa sen takia, että he raportoivat kokemuksistaan. Fida aktiivisesti kehottaa kaikkia raportoimaan lastensuojelullisia epäkohtia niitä huomatessaan. Voidaksemme tukea uhreja ja ilmiäntajia, varmistamme, että prosessi on luottamuksellinen.

HUOM! YLEISSÄÄNTÖ:

Kaikilla Fidan edustajilla on velvollisuus ja oikeus raportoida epäilty kaltoinkohtelutapaus suoraan esimiehelleen.

3.1 KALTOINKOHTELUN MERKIT

Fidan edustajien tulee olla selvillä kaltoinkohtelun ja laiminlyönnin merkeistä, jotta asioita voidaan nostaa esiin. Näitä merkkejä ei saisi koskaan jättää huomioimatta, mutta täytyy myös huomioida, että ne eivät aina automaattisesti tarkoita sitä, että lapsi on kaltoinkohtelun uhri, koska muutkin selitykset voivat olla mahdollisia. Ks. liite ”Kaltoinkohtelun merkit”.

3.2 KALTOINKOHTELUN ILMIAANTO SUOJELUN MEKANISMINA

Fida on luonut nettisivut ilmiäntokanavaksi. Se tulee tarjoamaan turvaton tavan raportoida käytösrikkomuksen, hyväksikäytön, petoksen, korruption tai muun eettisen rikkeen epäilyn luottamuksellisella ja turvallisella tavalla. Niille, joilla ei ole pääsyä nettiin, tulee olemaan vaihtoehtoisia raportointikanavia, kuten ehdotuslaatikot pakolaisalueilla, puhelinnumeroita jne. Järjestelmä esitellään Fidan päätoimistolla ja kentän työntekijöille Teams workshopin kautta ja järjestön virallisen kanavan kautta. Koordinaattorit eri maissa ovat vastuussa sidosryhmien ja kehitysyhteistyön ja/tai humanitaarisen avun avunsaajien informoimisesta omissa maissaan. Tämän lisäksi Fida tulee myös noudattamaan EU:n ilmoittajia suojaavan direktiivin vaatimuksia.

3.3 KALTOINKOHTELUN ILMENEMINEN

Fida on sitoutunut reagoimaan välittömästi kaikkiin lasten kaltoinkohtelun epäilyihin.

3.4 KALTOINKOHTELUTAPAUSTEN RAPORTOIMINEN

Kaltoinkohtelutapauksista voidaan tehdä kolmenlaisia raportteja. Tapaukset voivat liittyä:

- Fidan henkilökuntaan tai edustajiin
- Fidan kumppanin henkilökuntaan
- kaltoinkohteluun yhteisössä, jossa Fida tekee työtä

3.5 RAPORTIN TEKIJÄN VELVOLLISUUDET

- Kirjoittaa asia ylös heti kun tapaus on tullut ilmi, sisältäen keskustelun ajankohdan ja sisällön mahdollisimman tarkasti.
- Raportoida täsmällisesti ja niin todenpitävästi kuin mahdollista.
- Muistaa, että lapset muistavat usein kaltoinkohtelun yksityiskohdat, mutta eivät välttämättä muista päivämääriä tai ajankohtia.

Kaltoinkohteluraportin vastaanottavan esimiehen velvollisuudet::

- Arvioida tilanne ja jättää asia viranomaisten hoidettavaksi sekä informoida omaa esimiestä asiasta.
- Seurata tutkimusten edistymistä ja antaa asianmukaista ohjeistusta
- Muistaa, että kaikissa tilanteissa tulee ensisijaisesti ottaa huomioon lapsen etu
- Jokaiseen tapaukseen tulisi ottaa yksilöllinen lähestymistapa.
- Seurata Fidan seksuaalisen hyväksikäytön ennaltaehkäisyn ohjeistuksen raportointimenetelmää.

Tuki uhreille, selviytyjille, ilmiantajille ja perheille

- Fida asettaa uhrien ja selviytyjien oikeudet, tarpeet ja toiveet raportoinnin, tutkimusten, valitusten ja raportointijärjestelmän ytimeen.¹¹
- Fida tulee kehittämään asianmukaisia ja sensitiivisiä raportointi-, valitus- ja ilmiantojärjestelmiä läpi Fidan tekemän työn sekä vahvistamaan tilivelvollisuus- ja tukijärjestelmiä selviytyjille.
- Fida tulee kuuntelemaan uhreja, selviytyjiä sekä ilmiantajia tai heidän edustajiaan ja oppimaan heidän kokemuksistaan mukauttaen lähestymiskulmaansa tarpeen mukaan.
- Fida tekee kaikkensa estääkseen seksuaalisen hyväksikäytön ja häirinnän, mutta silloin, kun sitä tapahtuu, Fidalla on nollatoleranssi tapausten huomiotta jättämiselle, peittelemiselle tai niiden huonolle hoitamiselle.
- Fida laittaa käytäntöön nämä periaatteet organisaation sisällä sekä läpi kaikkien ohjelmien.
- Fidan edustajat tarjoavat apua ja tukea lapsille ja lasten perheille ja tarvittaessa ohjaa heidät ammattiavun piiriin.

3.6 VAITIOLOVELVOLLISUUS

Fidan toimijat ovat vaitiolovelvollisia, mikä tarkoittaa, että he eivät saa missään tilanteessa paljastaa

11

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/916516/Safeguarding-Strategy-10092020.pdf

mitä he ovat kuulleet keskusteluissa. Vaitiolovelvollisuuden alainen tieto on myös sisällytetty hyväksikäyttökieltoon. Konsultointi ja ilmoittamisvelvollisuus ovat poikkeuksia. Keskusteluissa työntekijä tai vapaaehtoinen voi saada selville herkkiä asioita lapsesta ja/tai hänen perheestään. Jos hän näkee tarpeelliseksi välittää luottamuksellista tietoa, siitä tulee puhua lapsen kanssa luottamuksen säilyttämiseksi. Jos toimija ei tiedä mitä tehdä ongelman kanssa, hän voi kysyä esimieheltä neuvoa mainitsematta lapsen nimeä.

Lapsen kaltoinkohtelusta on aina tehtävä lastensuojeluilmoitus sosiaaliviranomaiselle tai muulle kontekstiin soveltuvalle viranomaiselle. Fidan edustajien tulisi olla tietoisia toimimassaan maassa olevista laeista ja raportointijärjestelmistä.

- Riippuen syytöksen vakavuudesta, menettelytapaohjeen mukaan epäilty siirretään muihin tehtäviin tutkimuksen ajaksi. Tapauksen tutkinnan tuloksen mukaan jatkoseuraamuksia seurataan menettelytapaohjeen mukaan ja suosituksia seurataan välittömästi.
- Asianmukainen kurinpitoseuraamus sekä taloudellinen ja henkilökohtainen vastuu ovat paikoillaan, jos sopimuksia rikotaan. Maaohjelmien johtajien ja muiden asianosaisten esimiesten työnkuvaan tullaan sisällyttämään suojelu. Heidät tullaan kouluttamaan suojelusta, johon sisältyy aiheita itsenäisyydestä, vaitiolovelvollisuudesta sekä uhrien ja epäillyn suojeleminen. Koulutus tullaan sisällyttämään vuosisuunnitelmissa ja budjeteissa.

Yleissääntö: Ilmoitusvelvollisuus menee ohi salassapitovelvollisuuden tilanteissa, jotka edellyttävät lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Siksi on tärkeää, ettei lapselle luvata olla kertomatta asiasta eteenpäin, mikäli tilanne sitä vaatii.

4. OHJEISTON JA KÄYTÄNTÖSUOSITUSTEN TOIMEENPANO, SEURANTA JA VALVONTA

Lastensuojeluohjeistosta ja käytäntösuosituksista tiedotetaan Fidan työntekijöitä ja kumppaneita, sekä palkattuja että vapaaehtoisia ja muita henkilöitä, jotka ovat lasten kanssa tekemisissä. Ohjeiston ja käytäntösuositusten käyttöä koskevaa koulutusta varten laaditaan koulutus- ja toimeenpanosuunnitelma sekä seuranta- ja valvontasuunnitelma aluekohtaisesti yhdessä Fidan toimijoiden ja kumppaneiden kanssa. Kumppaneita tuetaan omien ohjeistojen laatimisessa.

Fidan työssä edistetään lasten oikeuksia ja lastensuojelua. Tämä tehdään sisällyttämällä nämä aiheet myös Fidan puolestapuhumisen teemoihin. Fida pyrkii oppimaan ja jakamaan toisten kanssa kokemuksia ja esimerkkejä parhaista käytänteistä lastensuojelussa varmistaen, että toimijoiden osaaminen tällä osa-alueella lisääntyy. Lastensuojelun valvonta on jatkuva pyrkimys valvoa lastensuojelun käytäntöjä, riskejä, huolta sekä rikkomuksia. Se, että ei aiheuteta minkäänlaista haittaa ja lasten etu ovat ydinperiaatteita lastensuojelun valvontajärjestelmässä. Kaikkien lasten kanssa työskentelevien työntekijöiden sekä vapaaehtoisten tulee allekirjoittaa sitoumus Fidan lastensuojeluohjeistoon sekä käytäntösuosituksiin.

Fida on sitoutunut:

- Edistämään lasten oikeuksia ja tekemään kaikkensa, jotta lapsia suojellaan kaikilta kaltoinkohtelun muodoilta.
- Oppimaan ja jakamaan toisten kanssa parhaista käytänteistä lastensuojelussa.
- Lastensuojelun sekä käytäntösuositusten jatkuvaa valvontaa.

Yleissääntö: Jos kumppanilla on oma lastensuojeluohjeisto, sitä noudatetaan yhdessä Fidan lastensuojeluohjeiston kanssa soveltaen ongelmatilanteisiin ensisijaisesti sitä, jossa tilanteeseen liittyvä ohjeistus on määritelty yksityiskohtaisemmin ja tiukemmin.

Suojeluohjeistot kehitysyhteistyöhön ja humanitaariseen avustustyöhön antavat tarkempaa tietoa liittyen ohjeiston ja käytäntösuositusten toimeenpanoon, seurantaan ja valvontaan, jotka täytyy ottaa huomioon näillä alueilla työskenneltäessä.

5. LASTENSUOJELU KUMMILAPSITYÖSSÄ

5.1 KUMMILAPSITYÖN HENKILÖSTÖ

1. Kummikohteen työntekijöitä ja vapaaehtoisia pyydetään vahvistamaan allekirjoituksellaan, että he ovat lukeneet Fidan lastensuojeluohjeiston ja sitoutuvat noudattamaan sitä.
2. Fidan työntekijöiden ja vapaaehtoisten sekä kumppaneiden tulee noudattaa näissä käytäntösuosituksissa olevia kummilapsityön standardeja.
3. Henkilöstö, joka on suoraan kummien ja kummilasten kanssa tekemisissä, saa koulutusta lastensuojelusta ja strategioista, miten suojella lapsia sekä parhaista käytänteistä sisältäen mahdollisten epätavallisten pyyntöjen havaitseminen liittyen kummiuteen.

5.2 LAPSIA KOSKEVA VIESTINTÄ

1. Kuvat lapsista tulee olla soveliaita ja lapsia kunnioittavia, ei sellaisia, joissa lapset nähtäisiin uhreina. Lasten tulee olla säädyllyisesti puettuja, ja kuvia, joissa lasten asennot voidaan tulkita seksuaalisuuteen viittaaviksi, tulee välttää.
2. Lapsista tulee käyttää kunnioittavaa kieltä.
3. Henkilökohtaista ja fyysistä tietoa, jota voidaan käyttää lapsen olinpaikan tunnistamisessa tietyssä maassa, ei tule käyttää julkisesti missään, erityisesti nettisivuilla tai muuallakaan mediassa. Tätä tietoa ei tule jakaa kummeille.
4. Huoltajan ja lapsen tulee aina antaa lupa valokuvien käytölle. Kirjallinen lupa vaaditaan lapselle, joka osallistuu Fidan kummiohjelmaan.

5.3 KUMMIN JA LAPSEN VÄLINEN SUHDE

1. Kummilasten ja kummien yhteystiedot, historiatiedot, valokuvakansiot sekä valokuvat pidetään lukollisessa ja turvallisessa paikassa, johon vain rajatulla ihmisryhmällä on pääsy.
2. Fida ohjeistaa, että kummit eivät lähetä paketteja eivätkä syntymäpäivalahjarahaa kummilapsilleen. Sen sijaan kummeja rohkaistaan lähettämään kirjeitä ja postikortteja. Kummikohteiden työntekijöiden sekä Suomessa toimivien kummilapsiohjelman vapaaehtoisten tulee noudattaa tätä ohjeistusta, mikäli he saavat kummeilta tai kummilapsilta kyselyjä liittyen lahjoihin. Kummilapsityöntekijöillä on velvollisuus tiedottaa kummilapsityön asiakaspalvelua, mikäli kummi lähettää paketteja. Kummia ohjataan toimimaan ohjeistusten mukaisesti. Kummilapsille ja heidän perheilleen tulee ilmoittaa käytännöstä lahjojen suhteen.
3. Kaikki kummikirjeenvaihto tarkastetaan mahdollisten sopimattomien kommenttien, pyyntöjen tai säädyttömyyksien varalta. Kirjeissä ei saa olla mitään mikä saattaisi olla lapselle haitallista, luoda hänelle ongelmia tai aiheuttaa eriarvoisuutta lasten kesken. Mikäli sopimattomuuksia löydetään, Fidalla on oikeus katkaista kummius. Tässä tapauksessa Fidan kummilapsityön asiakaspalvelu ottaa kummiin yhteyttä kirjeitse ja tiedottaa, että kummius on katkaistu. Jos tilanne on luonteeltaan vakava, otetaan yhteyttä poliisiin.
4. Fida-kummi ja hänen kummilapsensa eivät saa vaihtaa yhteystietoja eikä tietoja tarkasta olinpaikastaan.
5. Jotta suora yhteys kummin ja lapsen välillä sosiaalisessa mediassa voidaan välttää, kummilapsi saa tietää ainoastaan kummin etunimen. Näin ollen kaikki kummin lähettämät kirjeet ja kortit tulee tarkistaa huolella ja varmistaa, että niissä ei ole mainittu kummin sukunimeä.
6. Fida ei suosittele, että kummilapsi vierailisi kummin kotimaassa. Fida ei myöskään avusta lasten adoptointia. Kaikki asiaa koskevat pyynnöt torjutaan kohteliaasti ja valvotaan, ettei kummi anna kummilapselle lupauksia Suomeen pääsystä.

5.4 VIERAILUT KUMMIKOHTEISSA

1. Kummeja tiedotetaan siitä, että Fidan ohjeisto kieltää vierailut, joita ei ole etukäteen sovittu. Fida ei kannusta kummien yksittäisiin vierailuihin vaan suosittelee kummeja tapaamaan kummilapsensa Fidan kummimatalla.
2. Kaikkia Fidan maaohjelmien vierailijoita tulee ohjeistaa käyttäytymissäännöistä, joiden tulisi ottaa huomioon paikalliset olosuhteet. Ohjeiden mukaan kummi lupaa pidättäytyä seuraavista:
 - yhteystietojen vaihtaminen lapsen tai perheen kanssa
 - ajan viettäminen yksin lapsen tai perheen kanssa
 - eriarvoisuutta tai ongelmia yhteisössä aiheuttavien lahjojen antaminen
 - sopimaton pukeutuminen tai käyttäytyminen

3. Kummilasten luona vierailemiseen liittyviä paikallisia ohjeita tulee noudattaa. Tähän voi kuulua, että kummi tapaa lapsen keskeisessä paikassa, kuten kumppanin toimistossa.
4. Fidan kummikohteen työntekijä on aina Fidan projektivierailuilla mukana ja varmistaa, että vierailuun liittyviä ohjeita noudatetaan.
5. Fidalla on oikeus kieltää vierailu siinä tapauksessa, että herää epäily, että vierailu aiheuttaa lapselle tai yhteisölle hankaluuksia. Mikäli kumppanilla on oma lastensuojeluohjeisto, tiukempaa noudatetaan.
6. Yhteisöt ja kummilapsityössä mukana olevat perheet saavat tietoa Fidan käytännöistä liittyen kummien vierailuihin. Heitä rohkaistaan ilmoittamaan viipymättä kummilapsityöhenkilöstölle kaikki vierailut, joita ei ole järjestetty Fidan kautta sekä mahdolliset kummien pyynnöt, joissa yritetään pidättää tietoa Fidan henkilökunnalta, kumppaneilta tai yhteisön muilta jäseniltä.
7. Kummilapsityöhenkilöstön tulee olla tietoinen, että jokainen vierailu, jota ei ole sovittu etukäteen tai jonka mukana ei ole kummilapsityöhenkilöstöä, tulee ilmoittaa välittömästi kummilapsityön asiakaspalveluun.
8. Todelliset tai epäillyt tapaukset kaltoinkohtelusta tai asiattomasta käyttäytymisestä vierailevan kummin taholta ilmoitetaan välittömästi Fidan työntekijälle. Tarpeellisiin toimenpiteisiin, jotka voivat sisältää rikostutkinnan, ryhdytään välittömästi.

6. LIITTEET:

Liite 1: Työntekijän sitoumus

Liite 2: Kaltoinkohtelun merkit

Liite 3: Kuvien ja viestien käyttöopas (Kehys ry)

Liite 1.

Sitoumus Fidan lastensuojelulinjaukseen ja -ohjeistoon

Haluan omalta osaltani olla vaikuttamassa kaikessa toiminnassamme lasten psyykkisen, fyysisen, hengellisen, sosiaalisen ja seksuaalisen turvallisuuden säilyttämisessä ja ymmärrän oman vastuuni siinä.

Olen lukenut ja ymmärrän Fidan lastensuojelulinjauksen ja -ohjeiston standardit ja ohjeet. Sitoudun noudattamaan näitä periaatteita ja ymmärrän lastensuojelulinjauksen ja -ohjeiston tärkeyden. Vaitiolovelvollisuus tulee säilyttää myös sen jälkeen, kun yhteystyö Fidaan tai sen kumppaneihin on päättynyt.

Tiedän miten toimia erilaisissa kriisi- ja vaaratilanteissa.

Sitoudun vaitiolovelvollisuuteen sen tiedon osalta, jonka olen saanut silloin, kun olen toiminut Fidan työyhteydessä tai vapaaehtoisena.

”Joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta, ei saa tämän lain vastaisesti sivulliselle ilmaista näin saamiaan tietoja.” Henkilötietolaki 33§

(Nimi ja henkilötunnus)

(Työmuoto/tehtävä)

Onko sinua koskaan tuomittu rikoksesta tai oletko tällä hetkellä syytettynä tai epäiltynä rikoksesta?

En

Kyllä, milloin ja minkälainen rikos?

(Paikka ja päivämäärä)

(Allekirjoitus ja nimenselvennys)